

Др Наташа Стојановић,*
Редовни професор Правног факултета,
Универзитет у Нишу

НАУЧНИ ЧЛАНАК

UDK: 349.6:502.211](497.11:4-672EU)

Рад примљен: 01.09.2014.

Рад прихваћен: 01.12.2014.

ОПШТИ ПРАВНИ ОКВИР ОЧУВАЊА ЕВРОПСКЕ ДИВЉЕ ФАУНЕ И ПРИРОДНИХ СТАНИШТА**

Апстракт: На подручју Европске уније у примени је више правних извора којима се штити дивља фауна и њена природна станишта. С једне стране, постоје правни документи са различитом правном снагом, којима се на општи начин пружа заштита свим дивљим животињским врстама и њиховим природним стаништима. С друге стране, има више прописа, опет са различитом правном снагом, којима се штите само поједине компоненте дивље фауне или се третирају само поједини аспекти из домена њихове правне заштите.

Предмет пажње аутора у раду јесу правни извори којима Европска унија, правилима општег карактера, обезбеђује заштиту дивље фауне и природних станишта на њеној територији: Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта; Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња и Директива 92/43 ЕЕЗ о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

Будући да Република Србија, као кандидат за чланство у Европској унији, мора и на плану очувања дивље фауне да усагласи своје прописе са законодавством Европске уније, циљ рада јесте да се установи у којој мери је до сада та усаглашеност постигнута и шта је све потребно учинити у правцу остваривања потпуне сагласности.

Кључне речи: дивља фауна, природна станишта, законодавство Европске уније, прописи Републике Србије.

* natasa@prafak.ni.ac.rs

** Рад је резултат истраживања на пројекту „Усклађивање права Србије са правом Европске уније“, који финансира Правни факултет Универзитета у Нишу од 2013. до 2018. године.

1. Уводне напомене

Иако Европа као један од седам континената на планети Земљи заузима само 2% њене површине и простире се на 10.390.000 км²,¹ њу одликује велико богатство биљних и животињских врста.² Према проценама експерата, на подручју Европе живи 270 врста сисара (од тога су 78 ендемичне), 75 врста водоземаца (од тога су 56 ендемичне), 344 врсте слатководних риба (од тога су 200 ендемичне) (Lévêque – Mounolou, 2003: 49), 188 врста гмизаваца, 800 врста птица,³ и 100.000 врста бескичмењака, укључујући и инсекте (Wieringa, 1995).

Највише захваљујући деструктивном деловању човека на животну средину, манифестованом, у првом реду, кроз: прекомерну експлоатацију њених компоненти (најчешће, путем лова и риболова); загађивање; промену намене станишта или њихову деградацију (првенствено мочвара, шума и пашњака); демографски раст становништва; војне конфликте и уношење инванзивних врста, велики број животињских врста је нестао или пред изумирањем на европском континенту.⁴ За миграторне врсте дивљих животиња посебну опасност представљају: путеви, ограде, бране и струјни водови.^{5 6}

На територији Европске уније у примени је више правних извора којима се дивља фауна и њена природна станишта штите. С једне стране, постоје правни документи са различитом правном снагом, којима се на општи начин пружа заштита свим дивљим животињским врстама и њиховим природним стаништима (нпр. Конвенција о биолошкој разноврсности, Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних

1 *Ugrožene i zaštićene vrste na teritoriji Evrope i Srbije*. Преузето 10. јула 2013. године, са сајта http://ekospark.com/info/06_biodiverzitet/biodiverzitet/ugrozene_vrste_u_eu/Index.html.

2 Због непостојања природне биогеографске границе између Европе и Азије, на северу и истоку, сам термин „фауна Европе“ није у потпуности прецизан и научно одређен. Опширније о томе, видети: *Fauna of Europe*, Retrieved 30, April 2014, from http://en.wikipedia.org/wiki/Fauna_of_Europe.

3 *Fauna Europaea: Name Search*, Retrieved 11, April 2014, from <http://www.faunaeur.org>.

4 О разлозима који могу негативно утицати на дивљу фауну и њена природна станишта, детаљније видети код: Стојановић, 2013а: 172-173.

5 *Threats to Migratory Species*, Retrieved 30, April 2014, from <http://www.cms.int/en/species/threats>.

6 Тако, на простору Европске уније око 15% сисара је изумрло, а 27% ових животиња се налази у константном опадању, 13% врста птица сматра се угроженим, а 1/3 свих слатководних риба је под ризиком од изумирања. *Ugrožene i zaštićene vrste na teritoriji Evrope i Srbije*. Преузето 10. јула 2013. године, са сајта http://ekospark.com/info/06_biodiverzitet/biodiverzitet/ugrozene_vrste_u_eu/Index.html.

станишта, Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња, Директива 92/43/ЕЕЗ о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре). С дуге стране, има више прописа, опет са различитом правном снагом, којима се штите само поједине компоненте дивље фауне (нпр. Међународна конвенција о заштити птица, Конвенција о мочварама које су од међународног значаја, нарочито као станишта птица мочварница, Директива 2009/147/ЕЗ о очувању дивљих птица) или се третирају само поједини аспекти из домена њихове правне заштите (нпр. Конвенција о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре, Уредба, бр. 338/97/ЕЗ о заштити врста дивље фауне и флоре уређењем трговине њима, Директива 1999/22/ЕЗ о држању дивљих животиња у зоолошким вртovima).

У раду пажњу фокусирамо на правне изворе којима Европска унија, путем општих правила, обезбеђује заштиту, у првом реду, дивље фауне и природних станишта на њеној територији: Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта; Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња и Директива 92/43 ЕЕЗ о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

Будући да Република Србија, као кандидат за чланство у Европској унији, мора и на плану очувања дивље фауне да усагласи своје прописе са законодавством Европске уније, циљ рада јесте да се установи у којој мери је до сада та усаглашеност постигнута и шта је све потребно учинити у правцу остваривања потпуне сагласности.

2. Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта

Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта,^{7 8} сачињена је и отворена за потписивање у Берну, 19. септембра 1979. године, а ступила је на правну снагу 1. јуна 1982. године. До сада је ову Конвенцију ратификовало укупно 50 држава, као и Европска унија.⁹ Републици Србији је, након пријема у чланство Савета Европе, ово прва конвенција из области заштите животне средине коју је ратификовала.¹⁰

7 Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (No 104). Retrieved 30. April 2014, from <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/104.html>.

8 О овој Конвенцији опширније, на пример, видети код: Гајић, 2008, 521–532; Петковић, 2006, 533–539.

9 Retrieved 30. April 2014, from <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/Cherches...>

10 Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, 102/2007.

Државе, потписнице ове Конвенције, потпуно свесне чињенице да дивља фауна, поред флоре, има пресудну улогу у очувању еколошке равнотеже и да је значајна за људски род због своје научне, економске, културне, естетске и рекреационе вредности, али да је, највише захваљујући делању човека, велики број њених компоненти угрожен, истребљен или је пред истребљењем,¹¹ покренуле су правни механизам њене заштите на европском простору.

Иако наслов Конвенције потенцира очување дивље фауне у Европи, њена садржина заправо простире се на све дивље животињске врсте које живе на европском подручју, али и изван њега, као и на све миграторне врсте, чије кретање није ограничено границама европских држава.¹²

Бернска конвенција поставља три циља: очување дивље фауне и флоре и њихових природних станишта, а нарочито очување угрожених и осетљивих дивљих животињских врста и миграторних врста које бораве на подручју држава потписница, као и унапређивање сарадње између држава на том пољу.¹³ За постизање наведених циљева од држава уговорница захтева се предузимање адекватних мера (активности) на националном нивоу (нпр. унапређивањем националних политика о очувању дивље фауне и њених природних станишта, потенцирање, у образовном процесу и у медијима, неопходности очувања дивљих животињских врста).¹⁴

Када је у питању заштита природних станишта дивље фауне, од држава потписница Конвенција посебно захтева да предузимају одговарајуће законодавне и административне мере у правцу очувања угрожених природних станишта, станишта оних животињских врста које су наведене у њеном Додатку II, који се односи на строго заштићене врсте фауна,¹⁵ и станишта која су од значаја за миграторне врсте, наведене додацима II и III Конвенције.¹⁶ Посебна обавеза држава, потписница Бернске конвенције

11 Алармантно звучи податак да је само у периоду од 1992. до 2011. године биолошка разноврсност смањена за 12%. „*Natura 2000*“ у *Srbiji 2013*. Преузето 6. марта 2014. године, са сајта <http://glassrbije.org/privreda/%E2%80%9Enatura-2000>.

12 Видети: Извештај са објашњењима, уз чл. 1 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Explanatory Report). Преузето 30. априла 2014. године, са сајта <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/HTML/104.html>.

13 Видети: чл. 1 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

14 Видети: чл. 3 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

15 Видети: чл. 4, ст. 1 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

16 Видети: чл. 4, ст. 3 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

јесте координирање активности на плану заштите природних станишта која се налазе у граничним областима.¹⁷ Подручја од посебне важности за заштиту биолошке разноврсности (Areas of Special Conservation Importance – ASCI), природна станишта која су предмет заштите ове Конвенције чине европску еколошку мрежу – Смарагдну (Емералд) мрежу,¹⁸ утемељену на критеријумима садржаним у Препоруци Бонске конвенције.¹⁹

Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта узима у заштиту строго заштићене животињске врсте, наведене у Додатку II, и заштићене врсте дивље фауне, садржане у Додатку III, не дефинишући притом и једну и другу компоненту дивље фауне.

Када је реч о строго заштићеним животињским врстама, од држава потписница захтева се предузимање одговарајућих административних мера у правцу њихове заштите. При томе, Бернска конвенција строго забрањује: намерно хватање, држање или убијање ових животиња;²⁰ намерно уништавање или оштећивање места за одмор или размножавање ових врста; намерно уништавање или узимање јаја од дивљих животиња, и ако су она празна; намерно узнемиравање ових животиња, посебно у време њиховог парења, подизања младих и хибернације; држање ових животиња, као и трговина истим, укључујући и њихово препарирање.²¹

За заштићене врсте фауне, Конвенција има другачија мерила у погледу очувања њихове популације, будући да им не прети истребљење. Од држава потписница захтева се предузимање законодавних и административних мера које одговарају заштити ових животињских врста. Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта не забрањује њихово хватање, држање или убијање, али ове активности морају да буду до границе која не угрожава опстанак заштићених врста дивље фауне. Као мере којима се то може постићи Конвенција предлаже: ловостај, затворене зоне за лов или друге поступке који се односе на њихову експлоатацију,

17 Видети: чл. 4, ст. 4 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

18 Еколошки значајна подручја која чине Емералд мрежу у Србији побројана су у Прилогу I Еколошки значајна подручја Републике Србије, у оквиру Уредбе о еколошкој мрежи (*Службени гласник РС*, 102/2010).

19 Recommendation on the Status of Candidate Emerald Sites and Guidelines on the Criteria for their Nomination, No 157 (2011), Retrieved 3, May 2014, from <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?commad....>

20 Осим у случају самоодбране. Видети: Извештај са објашњењима, уз чл. 6 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Explanatory Report).

21 Видети: чл. 6. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

како би се обновио одговарајући ниво популације одређене заштићене дивље животињске врсте, као и регулисање њихове продаје, размене²² и транспорта.²³ Конвенција строго забрањује употребу свих средстава за хватање и убијање дивљих животиња, посебно оних наведених у Додатку IV, којима се може изазвати „локално нестајање популације једне врсте или озбиљно узнемиравање истих“.²⁴

Од правила којима се штите строго заштићене и заштићене врсте дивље фауне, Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта прописује неколико изузетака, под условом да се тиме не угрожава опстанак популације одређене животињске врсте. У том смислу, дозвољено је хватање, држање, коришћење или убијање јединки те врсте, као и уништавање или оштећивање њихових станишта у циљу: заштите флоре и осталог дела фауне; ради спречавања озбиљних штета које могу бити нанете у свима, шумама, рибњацима, води, стоци и слично; у интересу здравља и безбедности ваздушног саобраћаја или других важних разлога од јавног интереса; због обнављања популације одређених врста флоре и фауне; ради научних истраживања и едукације; у другим оправданим случајевима, када је потребна експлоатација ограниченог броја јединки одређене животињске врсте. О примени наведених могућих изузетака у пракси држава потписница мора да поднесе детаљни извештај Сталном комитету, телу које се стара о спровођењу ове Конвенције, сваке друге године.^{25 26}

Бернска конвенција посебан акценат ставља на координацију активности држава уговорница које имају за циљ очување и заштиту миграторних врста, наведених у додацима II и III овог правног извора, које бораве на подручју тих држава.²⁷

22 Иако овај термин није употребљен у Конвенцији, став је Одбора за заштиту дивљих животиња да је он обухваћен изразима: „куповина“ и „понуда за продају“. Видети: Извештај са објашњењима, уз чл. 7. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Explanatory Report).

23 Видети: чл. 7. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

24 Видети: чл. 8. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

25 Видети: чл. 9. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

26 То претпоставља могућност држава уговорница да врше надзор експлоатације заштићених врста дивље фауне и одређивање строжих мера од оних прописаних Конвенцијом. Видети: Извештај са објашњењима, уз чл. 7. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Explanatory Report).

27 Видети: чл. 10. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

Од држава, потписница Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, такође се захтева већи ниво сарадње у циљу повећања ефикасности одређених мера у одговарајућим случајевима, као и подстицање и координацију истраживања која се директно односе на њену примену.²⁸

Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта посебно обавезује државе потписнице да на одговарајући начин подстичу увођење аутохтоних врста дивље фауне, уколико ће то допринети њиховом очувању, као и да контролишу уношење алохтоних врста на њено подручје, нарочито ако поједине од њих могу угрозити опстанак домаћих врста флоре и фауне.²⁹

Бернска конвенција омогућава државама потписницама да узму у комплетну заштиту и друге врсте фауне које се налазе на њеном подручју, а које нису наведене у Додатку II, као строго заштићене врсте.³⁰ Осим тога, Конвенција овлашћује државе уговорнице да могу у свом законодавству да предвиде и строжије мере од оних које су прописане у овом правном документу, са циљем очувања компоненти дивље фауне и њених станишта.³¹

Свака од држава уговорница има право да, приликом потписивања Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, депоновања ратификационих инструмената, или инструмената прихватања, усвајања или приступања, одреди територију на којој ће се она примењивати. Могуће је и територијално проширење примене ове Конвенције, декларацијом, упућеном генералном секретару Савета Европе.³²

Државе уговорнице, такође, су овлашћене да стављањем резерви, које не могу бити опште природе, ограниче примену Бернске конвенције у вези са појединим врстама фауне или одређених природних станишта.³³ Забраном

28 Видети: чл. 11, ст. 1, тач. а и б Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

29 Видети: чл. 11, ст. 2, тач. а и б Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

30 Видети: чл. 11, ст. 3. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

31 Видети: чл. 12. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

32 Видети: чл. 21, ст. 1. и 2. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

33 Видети: чл. 22, ст. 1. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

стављања резерви општег карактера, искључује се могућност да државе уговорнице смање своје обавезе на ниво, због ког Конвенција неће имати никаквог ефекта у правном саобраћају.³⁴ Република Србија је искористила такву могућност у погледу четири врсте наведене у Додатку II Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта. Ради се о вуку, поскоку, дивљој мачки и јастребу.

Иако у Конвенцији о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, ове врсте имају статус строго заштићене врсте, у домаћем праву вук и дивља мачка, због бројности, припадају заштићеним врстама, осим на подручју Војводине, где су строго заштићене врсте, и њихов статус и режим регулисан је прописима из области ловства.³⁵ Поскок, због коришћења за производњу серума против змијског отрова, припада заштићеним врстама дивље фауне, и будући да је реч о комерцијалној врсти на њу се односе правила садржана у Уредби о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне.³⁶ Када је реч о јастребу, ова врста једино неће бити узета у заштиту на објектима за производњу пернате дивљачи и прихватилишта.³⁷

Нема сумње да Бернска конвенција, својом садржином, представља помак у правној заштити европске дивље фауне, нарочито део који се односи на успостављање сарадње између држава потписница и заједничким акцијама у очувању угрожених и осетљивих животињских врста. Међутим, с правом је примећено у правној литератури да Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта селективно штити (и то не стално, примедба аутора) само малобројне животињске врсте од убијања (Visković, 1996: 496). Осим тога, правна заштита дивље фауне знатно је ослабљена могућношћу стављања резерви у погледу примене Бернске конвенције на поједине животињске врсте или одређена природна станишта, и на крају, главни недостатак ове Конвенције огледа се у томе да је њена примена директно условљена законодавном активношћу држава потписница (Пауновић, 2003: 218–219).

34 Видети: Извештај са објашњењима, уз чл. 22. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Explanatory Report).

35 Видети: Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, Прилог II (*Службени гласник РС*, 5/2010 и 47/2011).

36 *Службени гласник РС*, 31/2005, 45/2005, 22/2007, 38/2008, 9/2010 и 69/2011.

37 Видети: чл. 3. Закона о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта.

3. Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња

Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња³⁸ усвојена је у Бону, 23. јуна 1979. године, а ступила на правну снагу 01. новембра 1983. године. До данас је ову Конвенцију потписала и ратификовала 121 држава, као и Европска унија.³⁹ Република Србија је, на основу Закона о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња, прихватила решења ове Конвенције.⁴⁰

Миграторне дивље животиње представљају битну компоненту екосистема који подржава живот на планети Земљи. Оне не само што обезбеђују храну за друге животиње и регулишу број врста у екосистему, већ су и ефикасни индикатори свих промена у животној средини.⁴¹

Државе уговорнице, прихватајући реалност да дивље животиње чине нераскидиви део природе, да имају велики значај за човека са економског, еколошког, научног, образовног, естетског, рекреационог, генетичког и културног становишта, али и да ефикасна заштита врста дивљих животиња које циклично прелазе границе двеју или више држава (тзв. миграторне врсте), мора бити плод координиране акције више земаља, потписале су ову Конвенцију.

Бонска конвенција је пред уговорне стране поставила три циља: сарадња и унапређивање истраживања која се тичу миграторних врста; хитна заштита миграторних врста које су наведене у Додатку I Конвенције и настојање да се закључују међународни уговори, који за предмет имају очување и газдовање миграторним врстама, наведеним у Додатку II Конвенције.⁴²

За миграторне врсте дивљих животиња, побројане у Додатку I Конвенције – врсте којима прети опасност од изумирања на целом подручју на коме бораве или његовом претежном делу (тзв. угрожене врсте, примера ради: куна, снежни леопард, двогрба камила, патка њорка, орао белорепан, гавијал) слово овог правног извора предвиђа више обавеза за државе уговорнице. Наиме, од држава чију територију насељава одређена угрожена миграторна врста или се привремено задржава или је у пролазу или је

38 Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS). Retrieved 28, April 2014, from <http://www.cms.int/en/node/3916>.

39 Retrieved 28, April 2014, from <http://www.cms.int/en/parties-range-states>.

40 *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 102/2007.

41 *The value of animal migration*, Retrieved 28, April 2014, from <http://www.cms.int/en/node/3912>.

42 Видети: чл. 2, ст. 2. Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

надлеће (тзв. држава ареала), захтева се да раде: на очувању или обнови станишта угрожених врста, спречавању, неутралисању или минимизирању негативних ефеката свих активности које онемогућавају или ометају миграцију врсте; на спречавању, смањивању или контроли фактора који угрожавају или је вероватно да ће и даље угрожавати одређену миграторну врсту (нпр. строгом контролом уношења егзотичних врста).⁴³

Конвенција обавезује државе уговорнице да забране хватање свих врста животиња, наведених у Додатку I, изузев ако је то потребно у сврху научних истраживања, ради размножавања или преживљавања угрожене миграторне врсте; због задовољавања традиционалних потреба локалног становништва за прехраном или обрадом земље или ако то намећу изузетне прилике. Сви ови изузеци морају да буду прецизно одређени у смислу садржине, времена и места, али је битно да се хватањем јединки угрожених миграторних врста не штети самој врсти.⁴⁴

Када је реч о животињама, набројаним у Додатку II Конвенције, ту се имају у виду, у првом реду, животиње које имају неповољан статус очувања (нпр. кинески бели делфин, планинска газела, риђоврати гњурац, мали вранац, препелица, грлица, јужноамеричка речна корњача). „Статус очувања миграторних врста“ јесте израз који Конвенција објашњава као скуп утицаја који делују на миграторну врсту, а који могу да утичу, дугорочно гледано, на њену распрострањеност и бројност.⁴⁵ Осим ових миграторних врста дивље фауне, у Додатку II Конвенције, наведене су и оне врсте чији је статус очувања за сада повољан, али се захваљујући закључивању међународних уговора који се тичу заштите управо те врсте, може у будућности спречити њен неповољан статус очувања.⁴⁶

Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња у чл. 5, даје смернице за састављање међународних уговора, који за циљ имају одржавање повољног статуса одређене миграторне врсте или географски одвоједног дела популације те врсте, или враћање повољног статуса очувања једне или више миграторних врста.⁴⁷

Уз ову Конвенцију постоји одређени број споразума којима се штите поједине миграторне врсте дивљих животиња: Споразум о очувању фока у

43 Видети: чл. 3, ст. 4. Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

44 Видети: чл. 3, ст. 5. Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

45 Видети: чл. 1, ст. 1, тач. б Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

46 Видети: чл. 4, ст. 1. Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

47 Видети: чл. 5 Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

Ваденском мору (Бон, 1990);⁴⁸ Споразум о очувању слепих мишева у Европи (Лондон, 1991);⁴⁹ Споразум о очувању малих морских сисара у Балтичком мору, Северноисточном Атлантику, Ирском и Северном мору (Њујорк, 1992);⁵⁰ Споразум о очувању афричко-евроазијских миграторних врста птица мочварница (Хаг, 1996);⁵¹ Споразум о очувању морских сисара Црног мора, Средоземног мора и пограничне области Атлантика (Монако, 1996);⁵² Споразум о очувању албатроса и петрела (Канбера, 2001)⁵³ и Споразум о очувању горила и њихових станишта (Париз, 2005).⁵⁴

Велики број земаља, потписница ове Конвенције, довољна су потврда о актуелности правне заштите миграторних врста дивљих животиња, поготово оних животиња чија је популација толико угрожена да је пред изумирањем. Оно што се може сматрати недостатком Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња јесте недовољна прецизност појединих одредаба, што може бити добра подлога за различито тумачење слова Конвенције, па самим тим и разлике у њеној примени, што, у крајњој линији, може имати за последицу неједнако поступање према одређеним миграторним врстама од државе до државе. Примера ради, како је већ речено, у Конвенцији се, када су питању угрожене миграторне врсте, забрањује њихово хватање, па се од тога правила предвиђају одређена одступања, укључујући и решење да је хватање јединки тих животиња прихватљиво када то налажу изузетне околности. При томе се, уговорним странама оставља да саме ближе одреде садржину тих изузетних прилика, као и просторно и временско ограничење, али и то да такво хватање не сме да се врши на штету врсте. Осим тога, оно што се такође може сматрати недостатком ове Конвенције јесте постојање неадекватног надзорног

48 Agreement on the Conservation of Seals in the Wadden Sea (Wadden Sea Seals). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.waddensea-secretariat.org/managment/seal-manegment>.

49 Agreement on the Conservation of Bats in Europe (EUROBATS). Retrieved 3, May 2014, from http://www.Eurobats.org/official_documents/agreement_text.

50 Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, North East Atlantic, Irish and North Seas (ASCOBANS). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.ascobans.org/en/documents/agreement-text>.

51 Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds (AEWA). Retrieved, 3 May 2014, from <http://www.unep-aewa.org/en/documents/agreement-text>.

52 Agreement on the Conservation of Cetaceans of the Black Sea, Mediterranean Sea and Contiguous Atlantic Area (ACCOBAMS). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.accobams.org/index.php?option...>

53 Agreement on the Conservation of Albatrosses and Petrels (ACAP). Retrieved 3, May 2014, from http://ACAP_Agreement_Amended_MoP4_2012_e1.pdf.

54 Agreement on the Conservation of Gorillas and their Habitats (Gorilla Agreement). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.cms.int/gorilla>.

механизма за њену примену. Чини се да редовни састанци Конференције страна уговорница у временским периодима од највише три године, на којима се, поред осталог, разматра и оцењује статус очувања миграторних врста нису довољна гаранција да ће миграторне врсте животиња бити и заиста заштићене.⁵⁵ Такође, препоруке упућене државама уговорницама од стране Конференције страна, у правцу побољшања ефикасности примене ове Конвенције,⁵⁶ будући да их правно не обавезују, не могу бити допринети очувању миграторних врста дивљих животиња.

Република Србија, поштујући слово Конвенције,⁵⁷ подноси националне извештаје о њеној примени.⁵⁸

У циљу побољшања делотворности Бонске конвенције у припреми је Стратегијски план за миграторне врсте, за период 2015–2023. година. Овај правни документ треба да обезбеди јасан заједнички програм рада за све који делују на очувању миграторних врста дивљих животиња – визију, лидерство и покретачку снагу за постизање утврђених циљева.⁵⁹

4. Директива 92/43/ЕЕЗ о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре

Директива 92/43/ЕЕЗ Савета Европске уније о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре⁶⁰ у први план ставља обезбеђивање биолошке разноврсности, путем очувања природних станишта и дивље фауне и флоре, водећи нарочито рачуна о привредним, социјалним и културним потребама датог подручја, као и регионалним и локалним карактеристикама.⁶¹

55 Видети: чл. 7, ст. 3. и ст. 5, тач. а и б Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

56 Видети: чл. 7, ст. 5, тач. е Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

57 Видети: чл. 7, ст. 5, тач. г Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња.

58 Подаци преузети из *Стратегије биолошке разноврсности Републике Србије*, за период од 2011. до 2018. године, 2011: 47.

59 Детаљније о Стратегијском плану за миграторне врсте (2015–2023), видети: *Strategic Plan for Migratory Species (2015–2023)*, Retrieved 28, April 2014, from [http://www.cms.int/en/documents/strategic-plan/...](http://www.cms.int/en/documents/strategic-plan/)

60 Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the Conservation of Natural Habitats and of Wild Fauna and Flora (OJ L 206/7, 22. 07. 1992). Retrieved 25, April 2014, from <http://eur-lex.europa.eu>.

61 Видети: чл. 2. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

Према слову Директиве, постизање наведених циљева подразумева оснивање кохерентне европске еколошке мреже посебних подручја очувања (Натура 2000) коју заправо чине она подручја на којима се налазе природни типови станишта, наведени у Прилогу I овог правног документа, и станишта оних врста дивље фауне и флоре, наведених у Прилогу II Директиве. Успостављању еколошке мреже Натура 2000 треба да допринесе свака држава чланица Европске уније која на својој територији има природне типове станишта и станишта врста, наведене у прилозима I и II Директиве, са циљем њиховог одржавања на постојећем нивоу или обнављања њиховог повољног стања очуваности.⁶²

На основу Директиве 92/43/ЕЕЗ и Директиве 2009/147/ЕЗ о очувању дивљих птица,⁶³ успостављена је јединствена еколошка мрежа Натура 2000, коју чине око 30.000 подручја која покривају 20% територије Европске уније.⁶⁴

Полазећи од критеријума установљених у Прилогу III (фаза 1) Директиве 92/43/ЕЕЗ и на основу релевантних научних информација, свака држава чланица предлаже попис подручја на којима се налазе природни типови станишта, наведени у Прилогу I, и станишта врста дивље фауне и флоре од интереса за Европску унију, побројани у Прилогу II овог правног извора. Заједно са пописом наведених подручја, обавезно се прилажу и подаци којима се ближе одређују дата подручја (њихово име, карта подручја, површина и сл.).⁶⁵

Европска комисија на основу договора са сваком државом чланицом Европске уније, и узимајући у обзир попис подручја које су оне саставиле, а на којима се налази приоритетни природни типови станишта⁶⁶ и приоритетне врсте дивље фауне и флоре,⁶⁷ саставља Нацрт пописа подручја од значаја

62 Видети: чл. 3, ст. 1-2. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

63 Directiva 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the Conservation of Wild Birds. Codified version (OJ L 20/7, 26. 01. 2010, p. 1). Retrieved 25, April 2014, from <http://eur-lex.europa.eu>.

64 *Natura 2000, šumska staništa u Vojvodini*. Преузето 14. марта 2014. године, са сајта <http://www.fornetserbia.com/doc/shared/Ekoloshka%>.

65 Видети: чл. 4, ст. 1. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

66 Под приоритетним природним станишним типом подразумева се онај тип станишта, унутар неког подручја, коме прети нестанак. Видети: чл. 1, тач. (д) Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

67 Под приоритетном врстом дивље фауне подразумева се врста за чије је очување Европска унија посебно одговорна, полазећи од размере њеног природног ареала на

за Европску унију. Овај Нацрт се креира на основу критеријума садржаних у Прилогу III (фаза 2) у оквиру сваког од пет биогеографских региона (алпског, атлантског, континенталног, макаронезијског и медитераног)⁶⁸ и целокупне територије држава Европске уније.⁶⁹

Попис подручја од значаја за Европску унију усваја Европска комисија, према утврђеној процедури,⁷⁰ и на бази њега свака држава чланица дужна је да, у прописаном временском периоду, одреди посебна подручја очувања, истовремено установљујући међу њима приоритете, полазећи од значаја која она имају за одржавање или обнављање повољног стања очуваности природних типова станишта или станишта дивљих животињских или биљних врста, наведених у Прилогу I и Прилогу II Директиве, као и кохерентности еколошке мреже Натура 2000.⁷¹

Иако свака држава чланица Европске уније, понаособ, предлаже подручја на којима се налазе природни типови станишта и станишта дивљих животињских врста из прилога I и II Директиве 92/43/ЕЕЗ, Европска комисија има право, на основу одредаба датог правног извора, да интервенише и започне поступак билатералних саветовања са одређеном државом из састава Европске уније, уколико утврди да та држава није у своје законодавство означила одређено подручје на коме се налази приоритетни тип станишта или станиште приоритетне врсте, а који је од значаја за одржавање тог приоритетног типа станишта или опстанак те приоритетне врсте, на основу релевантних научних показатеља.⁷² Ако поступак билатералних саветовања протекне без успеха, и у прописаном року, Европска комисија овлашћена је да Савету Европске уније предложи одабир тог подручја као територије од посебног значаја за Европску

европском подручју. Видети: чл. 1, тач. (х) Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

68 Видети: чл. 1, тач. 1, под 3. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

69 Видети: чл. 4, ст. 2. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

70 Видети: чл. 4, ст. 2, тач. 3. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

71 Видети: чл. 4, ст. 4. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

72 Видети: чл. 5, ст. 1. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

унију.⁷³ О упућеном предлогу Савет Европске уније одлучује једногласно поштујући предвиђени рок.⁷⁴

Према слову Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре, свака држава, чланица Европске уније дужна је да за посебно подручја очувања које се налази на територији њене јурисдикције утврди мере за његово очување, водећи нарочито рачуна о еколошким захтевима, који се односе на природне типове станишта или станишта врста из прилога I и II овог правног извора. Те мере могу бити садржане у плановима управљања датог подручја или другим развојним плановима.⁷⁵

У којој мери Директива 92/43/ЕЕЗ озбиљно приступа остваривању својих циљева, недвосмислено потврђује и правило да сваки план или програм који није директно повезан са управљањем датог посебног подручја очувања, али би могао имати негативног утицаја на његову заштиту или целовитост, не може бити одобрен од стране надлежног тела државе чланице Европске уније, на чијој територији се налази.⁷⁶

Изузетно, ако се из императивних разлога, у којима преовладава јавни интерес (здравље људи, јавна безбедност, корисне последице од примарног значаја за животну средину или други разлози), према оцени Европске комисије мора усвојити одређени план или програм, и поред негативног утицаја на подручје очувања на коме се налази одређени приоритетни тип станишта или приоритетна дивља животињска врста, онда Директива 92/43/ЕЕЗ налаже државама чланицама предузимање одговарајућих компензацијских мера које би обезбедиле заштиту кохерентности еколошке мреже Натура 2000.⁷⁷ У начелу, исто важи и када су у питању остала посебна подручја очувања, али се ту узима у обзир шира палета императивних разлога, у којима преовладава јавни интерес, узимајући у обзир и интересе социјалне или економске природе.⁷⁸ Осим тога, у циљу побољшања кохерентности еколошке мреже Натура 2000, предвиђена је

73 Видети: чл. 5, ст. 2. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

74 Видети: чл. 5, ст. 3. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

75 Видети: чл. 6, ст. 1. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

76 Видети: чл. 6, ст. 3. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

77 Видети: чл. 6, ст. 4, тач. 2. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

78 Видети: чл. 6, ст. 4, тач. 1. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

и могућност декласификације појединих посебних подручја очувања, као и подстицања управљања еколошким коридорима који имају нарочити значај за миграцију, ширење и генетску размену врста дивље фауне и флоре.⁷⁹

Предузимање мера очувања подручја на којима се налазе природни типови станишта и станишта дивљих животињских врста, садржани у прилозима I и II Директиве, по правилу, финансира држава чланица Европске уније на чијој територији се та подручја налазе. Директива, такође, омогућава да се државе, чланице Европске уније, за финансијску помоћ око спровођења утврђених мера очувања датих подручја обратe Европској комисији, како би се спровело суфинансирање из фондова Европске уније. Европска комисија, осим тога, може, уз сагласност државе чланице, на чијој територији се налази подручје од значаја за Европску унију, да утврђује одговарајуће мере за његово очување, као и финансијски оквир за њихово спровођење, укључујући и израду акционог оквира мера, рангираних према приоритету.⁸⁰

Према слову Директиве 92/43/ЕЕЗ, државе, чланице Европске уније, врше надзор над стањем очуваности природних станишта и дивље фауне и флоре која се налази на европском простору, нарочито узимајући у обзир приоритетне природне станишне типове и приоритетне дивље животињске и биљне врсте.⁸¹

Посебну целину у оквиру Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре чини заштита дивљих животињских врста од значаја за Европску унију, и у оквиру ње правила која се тичу врста дивље фауне, садржаних у Прилогу IV Директиве, за које важи строги режим заштите и правила која се односе на заштићене врсте из Прилога V Директиве, чије се јединке могу под одређеним условима узимати из дивљине.⁸²

Када су у питању строго заштићене дивље животињске врсте, Директива 92/43/ЕЕЗ прописује читав спектар мера којих се државе чланице Европске уније морају придржавати. Ради се о забрани: намерног хватања или убијања јединки ових дивљих животињских врста; затим, намерног узнемиравања, нарочито у време размножавања, подизања младих,

79 Видети: чл. 9 и 10. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

80 Видети: чл. 8, ст. 1–4. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

81 Видети: чл. 11. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

82 Видети: чл. 12–16. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

хибернације и миграције; забрани намерног уништавања или узимања јаја из дивљине, као и забрани уништавања или оштећивања територије, које примерци строго заштићене дивље фауне користе за одмор или размножавање.⁸³ Осим тога, забрањује се и држање, понуда за продају, продаја, превоз или размена строго заштићених дивљих животињских врста, са циљем заштите јединки ове компоненте дивље фауне.⁸⁴

Директива о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре налаже државама, чланицама Европске уније, да спроводе потребна истраживања и предузимају одговарајуће мере очувања, како би се обезбедило да случајно хватање и убијање истих, нема значајан негативни утицај на одређену строго заштићену дивљу животињску врсту.⁸⁵

У очувању строго заштићених дивљих животињских врста свакако има утицаја и могућност уношења аутохтоних врста на матична подручја, као и забрана намерне интродукције алохтоних дивљих животињских врста на подручја која нису њихова природна станишта, а својим присуством могу оштетити аутохтоне врсте дивље фауне или флоре.⁸⁶

Када је реч о дивљим животињским врстама, наведеним у Прилогу V Директиве 92/43/ЕЕЗ, за које важи блажи режим заштите, будући да се оне могу узимати из природе и искоришћавати, овај правни извор прописује низ мера које државе, чланице Европске уније могу предузимати са циљем одржавања дате врсте у повољном стању очуваности. У те мере спадају: привремена или локална забрана узимања и искоришћавања јединки одређене дивље животињске врсте; одређивање временског раздобља у коме се заштићене дивље животињске врсте могу хватати и методе које се могу користити; израда прописа о приступу одређеној имовини; примена прописа о лову и риболову којим се штите ове компоненте дивље фауне; успостављање система дозвола за узимање примерака одређене дивље животињске врсте из природе и одређивање квота; регулисање куповине, продаје и превоза ради продаје јединки заштићених дивљих животињских врста; узгајање, под строго контролисаним условима, јединки одређених

83 Видети: чл. 12, ст. 1. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

84 Видети: чл. 12, ст. 2. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

85 Видети: чл. 12, ст. 4. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

86 Видети: чл. 22. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

дивљих животињских врста, како би се смањио број узетих примерака из дивљине, и процена делотворности наведених мера.⁸⁷

При томе, ваља имати у виду да Директива о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре изричито забрањује употребу било ког средства хватања или убијања или превозног средства, наведених у Прилогу VI Директиве, а која могу имати за последицу локални нестанак или озбиљно узнемиравање популације одређене заштићене дивље животињске врсте.⁸⁸

Изузетно од забрана прописаних за строго заштићене дивље животињске врсте из Прилога IV Директиве, и ограничења у хватању и искоришћавању заштићених дивљих животињских врста из Прилога V Директиве, укључујући и забрану употребе одређених средстава за њихово хватање или убијање и превозних средстава, овај правни извор дозвољава одступања ако је то у интересу: јавног здравља, безбедности или неких других разлога од јавног интереса; заштите дивље фауне и флоре и природних станишта; спречавања озбиљне штете на усевима, шумама, води, стоци, рибањацима и другој имовини; научних истраживања, образовања, репопулације, реинтеграције или размножавања одређене дивље животињске врсте; ради узимања и држања, под строго контролисаним условима, из природе примерака строго заштићених дивљих животињских врста из Прилога IV Директиве.⁸⁹ Сва наведена одступања подлежу детаљној контроли од стране Европске комисије.⁹⁰

Колико су мере очувања делотворне и утичу на одржавање или обнову природних станишта или популација дивље фауне, као и целовитост еколошке мреже Натура 2000, то процењује Европска комисија на основу извештаја које су државе чланице дужне да њој периодично достављају. Полазећи од тих појединачних извештаја, Европска комисија саставља извештај којим се оцењује допринос кохерентне еколошке европске мреже Натура 2000 у очувању природних станишта и дивљих животињских и биљних врста на подручју Европске уније.⁹¹ Свакако, квалитетнијој заштити природних станишта и дивљих животињских врста од интереса за Европску унију доприносиће научна истраживања и размена информација,

87 Видети: чл. 14. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

88 Видети: чл. 15. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

89 Видети: чл. 16, ст. 1. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

90 Видети: чл. 16, ст. 2. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

91 Видети: чл. 17. Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

у циљу координације истраживања о очувању природних станишта и европске дивље фауне и флоре.⁹²

5. Општи правни оквир заштите дивље фауне и природних станишта у Републици Србији

На територији Републике Србије све компоненте дивље фауне и природна станишта, осим поменутих конвенција, заштићене су Законом о заштити природе као основним извором права који третира ову проблематику.⁹³ Природна станишта дивљих животињских врста додатно се ближе уређују Уредбом о еколошкој мрежи и Правилником о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување.^{94, 95}

Упоређујући садржину Директиве 92/43/ЕЕЗ о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре са наведеним домаћим правним изворима, може се закључити да је Република Србија врло близу, барем у нормативном погледу, са Европском унијом. То се, претпостављамо, већим делом може приписати чињеници да је Република Србија ратификовала Конвенцију о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта и Конвенцију о очувању миграторних врста дивљих животиња, чија решења су узимана као узор за поменути Директиву. Штавише, када се детаљније

92 Видети: чл. 18, ст. 1 Директиве о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

93 *Службени гласник РС*, 36/2009, 88/2010 и 9/2010 – други закон.

94 *Службени гласник РС*, 35/2010.

95 Поједине дивље животињске врсте, на територији Републике Србије, заштићене су низом законских и подзаконских аката. У том правцу видети: Закон о дивљачи и ловству (*Службени гласник РС*, 18/2010); Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда (*Службени гласник РС*, 36/2009 и 32/2013 – одл. УС); Закона о добробити животиња (*Службени гласник РС*, 41/2009); Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне (*Службени гласник РС*, 31/2005, 45/2005, 22/2007, 38/2008, 9/2010 и 69/2011); Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива (*Службени гласник РС*, 5/2010 и 47/2011); Правилник о проглашавању ловостајем заштићених врста дивљачи (*Службени гласник РС*, бр. 9/2012 и 31/2013); Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама (*Службени гласник РС*, 99/2009); Правилник о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте (*Службени гласник РС*, 37/2010); Правилник о висини штете за противзаконито уловљену дивљач или на други начин уништену дивљач (*Службени гласник РС*, 60/2006); Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда (*Службени гласник РС*, 104/2009 и 49/2010).

сагледа садржина појединих правила домаћег нормотворца, стиче се утисак да се он некако више угледао на решења из Директиве 92/43/ЕЕЗ. То се нарочито види код регулисања дозвољених радњи са строго заштићеним дивљим животињским врстама, мада наведена Директива те исте радње, као и Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, везује и за заштићене дивље животињске врсте.⁹⁶ Затим, када је у питању ускраћивање сагласности од стране надлежног органа, у случају да се утврди на основу оцене прихватљивости да планови, програми, пројекти, радови или друге активности које би требало да се изводе на еколошки значајном подручју могу утицати на његово очување и целовитост. Овде, свако треба додати и предузимање компензацијских мера, које би требало да ублаже штетне последице реализованих пројеката, планова, програма, радова или других активности на еколошки значајном подручју.⁹⁷

С друге стране, иако је Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта ратификацијом постала део нашег правног система, нејасно је зашто се радње које дозвољава српски законодавац у односу на строго заштићене дивље животињске врста не односе и на заштићене дивље животињске врсте, као у Конвенцији, кад рецимо и оне могу представљати опасност по јавну безбедност или здравље грађана или, пак, проузроковати озбиљну штету усевима.⁹⁸

Упоређујући попис строго заштићених и заштићених врста дивље фауне садржан у Конвенцији о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта и домаћи Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, може се извести закључак да, поред извесног поклапања у погледу одређеног броја животињских врста, постоји и евидентно одступање. Наиме, поједине компоненте дивље фауне, које су као ендемичне врсте присутне на нашем подручју (нпр. орао мишар, белоглави суп, велика дропља), али и бројност популације, као и степен угрожености појединих животињских врста, утичу на унеколико другачије класификовање дивље фауне на строго заштићене и заштићене врсте у односу на оно што предвиђа Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта. Примера

96 Упоредити: чл. 9 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, чл. 16 Директиве 92/43/ЕЕЗ и чл. 75. Закона о заштити природе Републике Србије.

97 Видети: чл. 6, ст. 3–4. Директиве 92/43/ЕЕЗ, чл. 10. и чл. 12. Закона о заштити природе Републике Србије.

98 Упоредити: чл. 9. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта и чл. 75 Закона о заштити природе Републике Србије.

ради, дабар, пух и хермелин су у домаћем праву строго заштићене врсте, а према Бернској конвенцији заштићене врсте. Директива 92/43/ЕЕЗ пак класификује дабра и неке врсте пухова, као строго заштићене врсте, а хермелина и не спомиње. С друге стране, поскок је, у законодавству Републике Србије, комерцијална заштићена врста, а према Конвенцији о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, строго заштићена врста. Исти статус има поскок и према Директиви.

Осим тога, оно што се може сматрати недостатком у раду српског нормотворца јесте просто преузимање у целости решења садржаних у Закону о заштити природе, којима се третира дивља фауна и њена природна станишта, и њихово непотребно уношење у Уредбу о еколошкој мрежи и Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување. Тако, састав еколошке мреже је на исти начин уређен Законом о заштити природе и Уредбом о еколошкој мрежи.⁹⁹ Осим тога, законска формулација о заштити еколошке мреже и мерама које се могу предузимати у том правцу у потпуности је преузета и унета у Уредбу о еколошкој мрежи.¹⁰⁰ Такође, нормативни оквир управљања еколошком мрежом и њеног финансирања из Закона о заштити природе Републике Србије преузет је Уредбом о еколошкој мрежи.¹⁰¹ И не мање битно, одредба о идентификацији еколошки значајних подручја за Европску унију, у оквиру европске еколошке мреже, под називом Натура 2000, интегрално је преузета из Закона о заштити природе и унета у Уредбу о еколошкој мрежи Републике Србије.¹⁰²

Осим ове, јасно уочљиве недоследности српског законодавца, приметно је и непотребно понављање појашњења значења одређених израза. Тако, дефинисање израза „станиште“ из Закона о заштити природе, преузето је и уграђено у Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово

99 Упоредити: чл. 38, ст. 1. Закона о заштити природе и чл. 2. Уредбе о еколошкој мрежи Републике Србије.

100 Упоредити: чл. 39. Закона о заштити природе и чл. 6. Уредбе о еколошкој мрежи Републике Србије.

101 Упоредити: чл. 40, чл. 55, ст. 2. и чл. 69, ст. 1 Закона о заштити природе са чл. 7–10. Уредбе о еколошкој мрежи Републике Србије.

102 Упоредити: чл. 55. Закона о изменама и допунама Закона заштити природе (*Службени гласник РС*, 88/2010) и чл. 14. Уредбе о еколошкој мрежи Републике Србије.

очување.¹⁰³ Исту „судбину“ имају и изрази „тип станишта“, као и „станиште врсте“.¹⁰⁴ Додатак целокупној, већ наведеној правној збрци, представља и очигледна неусаглашеност у појашењу одређених термина. Тако се рецимо израз „заштићено станиште“ другачије дефинише у Закону о заштити природе, а другачије у Правилнику о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување.^{105, 106}

6. Закључна разматрања

Очигледно је да одговарајуће одредбе Закона о заштити природе, Уредбе о еколошкој мрежи и Правилника о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување Републике Србије својом садржином у доброј мери указују на усаглашеност са Директивом 92/43/ЕЕЗ.

Велики део посла, ипак, предстоји будући да Република Србија мора, до уласка у Европску унију, да попише и категорише, према критеријумима наведеним у Директиви, природне типове станишта из Прилога I и станишта врста из Прилога II овог правног извора, како би она постала део европске еколошке мреже Натура 2000.

У међувремену, српски нормотворац мора да отклони уочене недоречености на релацији Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта и Закон о заштити природе, и да се „избори“ са праксом узимања одређених формулација из једног правног извора, и њиховог уношења у друге правне изворе, као и непотребног понављања појашњења значења одређених израза у више правних докумената.

103 Видети: чл. 4, ст. 1, тач. 69. Закона о заштити природе и чл. 2, тач. 1. Правилника о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување Републике Србије.

104 Упоредити: чл. 4, ст. 1, тач. 70. и 71. Закона о заштити природе са чл. 2, тач. 2. и тач. 3. Правилника о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување Републике Србије.

105 Видети: чл. 32, ст. 1. Закона о заштити природе и чл. 2, тач. 4. Правилника о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување Републике Србије.

106 На уочене недостатке, али када је реч о правној заштити животиња током комерцијалног превоза, већ је указано код: Стојановић, 2013б: 1267–1271.

Литература

Agreement on the Conservation of Albatrosses and Petrels (ACAP). Retrieved 3, May 2014, from http://ACAP_Agreement_Amended_MoP4_2012_e1.pdf

Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds (AEWA). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.unep-aewa.org/en/documents/agreement-text>

Agreement on the Conservation of Bats in Europe (EUROBATS). Retrieved 3, May 2014, from http://www.Eurobats.org/official_documents/agreement_text

Agreement on the Conservation of Cetaceans of the Black Sea, Mediterranean Sea and Contiguous Atlantic Area (ACCOBAMS). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.accobams.org/index.php?option...>

Agreement on the Conservation of Gorillas and their Habitats (Gorilla Agreement). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.cms.int/gorilla>

Agreement on the Conservation of Seals in the Wadden Sea (Wadden Sea Seals). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.waddensea-secretariat.org/management/seal-managment>

Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, North East Atlantic, Irish and North Seas (ASCOBANS). Retrieved 3, May 2014, from <http://www.ascobans.org/en/documents/agreement-text>

Visković, N. (1996). *Životinja i čovjek, Prilog kulturnoj zoologiji*, Split: Krug

Гајић, Д. (2008). Значај и примена Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта. *Правни живот. Тематски број „Право и међународне интеграције*. Том I. Бр. 9, Београд: Удружење правника Србије, стр. 521–532

Directiva 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the Conservation of Wild Birds. Codified version (OJ L 20/7, 26. 01.2010, p. 1). Retrieved 25, April 2014, from <http://eur-lex.europa.eu>

Закон о заштити природе, *Службени гласник*. Бр. РС, 36 (2009), 88 (2010) и 9 (2010) – други закон

Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта. *Службени гласник РС – Међународни уговори*. Бр. 102 (2007)

Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња. *Службени гласник РС – Међународни уговори*. Бр. 102 (2007)

Lévêque, Ch., Mounolou, J. C. (2003). *Biodiversity*, Chichester, John Wiley & Sons, Ltd.

„Natura 2000“ u Srbiji 2013. Преузето 6. марта 2014. године, са сајта <http://glassrbije.org/privreda/%E2%80%9Enatura-2000>

Natura 2000, šumska staništa u Vojvodini. Преузето 14. марта 2014. године, са сајта <http://www.fornetserbia.com/doc/shared/Ekoloshka%>

Пауновић, М. (2003). Међународно-правна заштита животиња, *Прилози пројекта „Институције правне државе у условима транзиције, Право, привреда и процеси интеграције“*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 218–219

Петковић, Г. (2006). Законодавноправни концепт заштите биодиверзитета. *Правни живот. Тематски број „Право и хумана будућност“*. Том I. Бр. 9. Београд: Удружење правника Србије, стр. 533–539

Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување. *Службени гласник РС*. Бр. 35 (2010)

Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, Прилог II. *Службени гласник РС*. Бр. 5 (2010) и 47 (2011)

Recommendation on the Status of Candidate Emerald Sites and Guidelines on the Criteria for their Nomination, No 157 (2011), Retrieved 3, May 2014, from <https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?commad>

Стојановић, Н. (2013а). Заштићене врсте дивље фауне у Републици Србији и човек – правни аспект. *Тематски зборник радова „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“*. Књ. 3. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу, стр. 171–198

Стојановић, Н. (2013б). Правна заштита добробити животиња током превоза у Европи, *Теме*. Бр. 3. Ниш: Универзитет у Нишу, стр. 1267–1271
Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије, за период од 2011. до 2018. године (2011). Београд: Министарство животне средине и просторног планирања Републике Србије

Strategic Plan for Migratory Species (2015–2023), Retrieved 28, April 2014, from <http://www.cms.int/en/documents/strategic-plan/...>

The value of animal migration, Retrieved 28, April 2014, from <http://www.cms.int/en/node/3912>

Threats to Migratory Species, Retrieved 30, April 2014, from <http://www.cms.int/en/species/threats>

Ugrožene i zaštićene vrste na teritoriji Evrope i Srbije. Преузето 10. јула 2013. године, са сајта http://ekospark.com/info/06_biodiverzitet/biodiverzitet/ugrozene_vrste_u_eu/Index.html

Уредба о еколошкој мрежи. *Службени гласник РС*. Бр. 102 (2010)

Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне. *Службени гласник РС*. Бр. 31 (2005), 45 (2005), 22 (2007), 38 (2008), 9 (2010) и 69 (2011)

Fauna Europaea: Name Search, Retrieved 11, April 2014, from <http://www.faunaeur.org>

Fauna of Europe, Retrieved 30, April 2014, from http://en.wikipedia.org/wiki/Fauna_of_Europe

Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (No 104). Retrieved 30, April 2014, from <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/104.html>

Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (No 104). Retrieved 30, April 2014, from <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/HTML/104.html>

Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS). Retrieved 28, April 2014, from <http://www.cms.int/en/node/3916>

Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the Conservation of Natural Habitats and of Wild Fauna and Flora (OJ L 206/7, 22. 07. 1992). Retrieved 25, April 2014, from <http://eur-lex.europa.eu>

Wieringa, K. (ed.). 1995. Environment in the European Union 1995: Report for the Review of the Fifth Environmental Action Programme. European Environment Agency/EUROSTAT

Nataša Stojanović, LL.D.

Full Professor

Faculty of Law, University of Niš

General Legal Framework for The Presevation of European Wildlife and Natural Habitats

Summary

In the European Union territory, a number of legal sources for the protection of wildlife and their natural habitats have been applied. On one hand, there are legal documents, having different legal strength, which provide protection to all wildlife species and their natural habitats in a general manner. On the other hand, there are a number of regulations, also having different strength, which only protect individual components of wildlife or only treat individual aspects within the domain of their legal protection.

Obviously, the relevant provisions of the Law on the Protection of Nature, the Ordinance on the Ecological Network and the Rulebook on Habitat Types, the Criteria for the Selection of Habitat Types, on Sensitive, Endangered, Rare and Priority for Protection Habitat Types and on the Protection Measures for their Conservation of the Republic of Serbia indicate their conformity, in terms of their contents, with the Directive 92/43/EEC to a great extent.

However, a great deal of work lies ahead since the Republic of Serbia must, by the time it enters the European Union, enlist and categorise, in accordance with the Criteria stated in the Directive, the natural types of habitats, referred to in Annex I, and the habitats of species, referred to in Annex II to this legal source, in order to become a part of Natura 2000 - a European ecological network.

Meanwhile, the Serbian norm setter must eliminate the observed instances of incompleteness in the following relation: the Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats and the Law on Nature Protection and "fight down" the practice of taking over specific formulations from one legal source and entering them into other legal sources, as well as needlessly repeating the clarifications of meaning of specific terms in numerous legal documents.

Key words: wildlife, natural habitats, European Union's legislation, Serbian regulations.